

Representantforslag 93 S

(2011–2012)

fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim, Kenneth Svendsen, Christian Tybring-Gjedde og Jørund Rytman

Dokument 8:93 S (2011–2012)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim, Kenneth Svendsen, Christian Tybring-Gjedde og Jørund Rytman om effektivitetsgevinster i offentlig sektor

Til Stortinget

Bakgrunn

Statsbudsjettets utgiftsside er for 2012 på over 1 000 mrd. kroner. Det bør være politikernes plikt å påse at hver skattekrone som trekkes inn gir mest mulig velferd tilbake. Dette må måles både i pris og kva-

litet. Men er det slik at fellesskapet betaler en høy pris og får dårlig kvalitet, gjøres det en for dårlig innsats.

Regjeringen pekte i Perspektivmeldingen 2009 på at bedre bruk av ressursene i offentlig sektor ville gjøre det mulig å produsere det samme omfanget av tjenester med mindre arbeidsinnsats. Produktivitetsutviklingen i offentlig tjenesteproduksjon avgjør både omfanget av og kvaliteten på de tjenestene som kan tilbys med en gitt ressursinnsats. Kartlegging av produktivitetsutviklingen i offentlig sektor er derfor et viktig utgangspunkt for å sikre et best mulig offentlig tjenestetilbud.

Perspektivmeldingen 2009 tabell 9.1 viste følgende oversikt over effektiviseringspotensialer:

Tabell 9.1 Anslag på potensialet for produktivetsforbedringer i et utvalg av studier

Sektor	Studie	Effektiviseringspotensial
<i>Staten</i>		
Statlige høyskoler	Erlandsen, Førund og Kaldhagen (1998)	23 pst.
Arbeidskontorene	Torp, Edvardsen og Kittelsen (2000)	13 pst.
Politiet	Rønning (2000)	20-26 pst.
<i>Fylkene</i>		
Psykatri (nå en del av statlig sektor)	Halsteinli, Kittelsen og Magnussen (2001)	29 pst.
<i>Kommune</i>		
Kommunal administrasjon	Kalseth og Rattsø (2004)	17-28 pst.
Pleie og omsorg	Erlandsen, Førund, Hernæs og Wallen (1997)	21 pst.
	Borge og Sunnevåg (2006)	10 pst.
Grunnskole	Borge og Sunnevåg (2005)	14 pst.
Barnehage	Borge og Sunnevåg (2006)	10 pst.

Den tradisjonelle tilnærmingen til å bestemme potensialet for produktivitets-forbedringer er å sammenlikne produktivitetsnivået i likeartede virksom-

heter. Nedenfor presenteres en oppdatert liste over undersøkelser av potensialet for produktivitetsforbedringer i perioden 2009–2011.

Anslag på potensialet for produktivitetsforbedringer i statlige og kommunale sektorer

Staten

Sektor	Studie	Effektiviseringspotensial
Universitet og høyskoler	Edvardsen, Førund og Kittelsen (2010) ¹	21 pst.
Sykehus/spesialisthelsetjeneste	Edvardsen, Førund og Kittelsen (2010) ¹	14 pst.
Statlig barnevern	Edvardsen, Førund og Kittelsen (2010) ¹	11 pst.
Politiet	Edvardsen, Førund og Kittelsen (2010) ¹	19 pst

Kommune

Sektor	Studie	Effektiviseringspotensial
Barnehage	Borge, Pettersen og Tovmo (2011) ²	20 pst.
Barnehage	Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget TBU for kommunal og fylkeskommunal økonomi (2011) ³	17 pst.
Grunnskole	Borge, Pettersen og Tovmo (2011) ²	23 pst.
Grunnskole	Rapport fra det TBU(2011) ³	22 pst.
SFO	Borge, Pettersen og Tovmo (2011) ²	44 pst.
SFO	Rapport fra TBU (2011) ³	48 pst.
Pleie og omsorg	Borge, Pettersen og Tovmo (2011) ²	24 pst.
Pleie og omsorg	Rapport fra TBU (2011) ³	28 pst.
Kommunalt barnevern	Borge, Pettersen og Tovmo (2011) ²	37 pst.
Kommunalt barnevern	Rapport fra TBU (2011) ³	38 pst.
Kultur	Borge, Pettersen og Tovmo (2011) ²	48 pst.
Kultur	Rapport fra TBU (2011) ³	40 pst.

¹ Tall fra 2008

² Tall fra 2009

³ Tall fra 2010

Resultatene må tolkes med forsiktighet. Slike beregninger gir bare mening dersom det er likeartede virksomheter som sammenlignes. Det kan være flere grunner til at denne forutsetningen ikke er oppfylt, for eksempel at brukerne av tjenestene er ulike eller at saksomfanget er svært forskjellig. Det er for eksempel opplagt at politiet bruker langt større ressurser på de store kriminalsakene enn på de små. Slike forskjeller er vanskelig å fange opp i disse undersøkelsene. Samtidig er det viktig å legge til rette for konkurranse og at man skal kunne lære av de beste.

Det vil også være slik at kvaliteten på resultatene er avhengig av kvaliteten på dataene. I offentlig sektor er det en særlig utfordring å definere tjenestene presist. I den foran gjengitte undersøkelsen basert på StatResdata har forskerne selv trukket fram at datagrunnlaget fra StatRes ikke alltid var godt egnet for å foreta slike undersøkelser.

Undersøkelsen viser bare *potensialet* for effektivitetsforbedringer. De sier ikke noe om det er mulig eller ønskelig å realisere potensialet.

Man kan ønske å ha et differensiert tilbud av offentlige tjenester i hele landet, i nærheten av der folk bor. Dette vil legge begrensninger blant annet på muligheten til å realisere stordriftsfordeler i produksjonen. Det er altså slik at viktige hensyn kan gjøre det nødvendig å løse en oppgave med noe mer ressurser enn det som er teknisk mulig.

Undersøkelser av kvalitet og produktivitet på offentlige tjenester er et viktig utgangspunkt for å stille de riktige spørsmålene. Det er alltid mulighet til forbedring, og slike undersøkelser er en viktig drivkraft i fornyelsesarbeidet.

Regjeringen fremhever noen initiativer for å forbedre informasjonsgrunnlaget for forbedring og effektivisering:

- Gjennom innbyggerundersøkelsen og virksomhetenes egne brukerundersøkelser får man verdifull informasjon om innbyggernes og brukernes vurderinger av offentlig sektor.
- Gjennom StatRes-prosjektet har man utviklet statistikk om ressursbruk og resultater i staten. KOSTRA gir tilsvarende statistikk for kommunene.
- Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten gjør et stort og godt arbeid med å øke kunnskapen om helsetjenester, blant annet gjennom å bidra til å utvikle nye kvalitetsindikatorer.

Regjeringen er også av den oppfatning at det trengs flere og bedre data om kvalitet og produktivitet i offentlig sektor og at det bør gjennomføres regelmessige undersøkelser, og uttaler at dette vil være en viktig del av fornyelsesarbeidet fremover.

OECDs landrapport for Norge 2012

15. februar 2012 presenterte OECD sin landrapport for Norge (OECD Economic Surveys: Norway 2012) som blant annet rettet oppmerksomheten mot effektivitet i offentlig forbruk. I OECDs nøkkelanbefalinger (Key Recommendations) inngikk følgende punkter 8 til 11 under overskriften «Oppnå høy effektivitet i offentlig forbruk»:

- «8. Øke omfanget av hvordan offentlige utgifter og offentlig administrasjon og tjenester er evaluert ut fra output indikatorer. Gjøre større og mer konsistent bruk av verdi-for-pengene-analyser, med mer transparent presentasjon av politiske prioriteringer.
9. Etablere en 'effektivitets enhet' med fullmakt til å revidere kost/nytte og andre evaluerende studier for å sikre konsistens mellom departementsområder.
10. Etablere et system med uavhengige offentlige forbruksanalyser som følge av spesifikke politiske valg (public policy programmes).
11. Vurdere å sette mer av lokale og sentrale offentlige tjenester ut på anbud til privat sektor.»

Punkt 9 i anbefalingen har i pressen blitt omtalt som «effektivitetspoliti».

Tallene på effektivisering viser at OECD har et viktig poeng. Listen dokumenterer mulighetene til å hente ut gevinster. Da er det politisk vilje det kommer an på. Hver skattekrone som trekkes inn bør i utgangspunktet gi mest mulig velferd tilbake. Dette må

måles både i pris og kvalitet, og man må ikke betale en høy pris og få dårlig kvalitet.

Effektiviseringsarbeid er dessuten ofte en krevende og upopulær øvelse. Da kan også slike effektiviseringsenheter med et objektivt utgangspunkt komme inn og påpeke muligheter. Dette kan både ha en veiledende og disiplinerende effekt. En regjering kan eventuelt velge å se bort ifra anbefalingene, men da blir det tydelig at dette er en politisk prioritering som har sin pris i forhold til et mer kostnads- eller kvalitetseffektivt alternativ. Slikt effektivitetsarbeid er også aktualisert, sett i lys av sentralbanksjefens tale under Norges Banks årsmiddag, hvor sentralbanksjefen påpekte at man bør være mer forsiktig med oljepengebruken på forbrukssiden.

Riksrevisjonen har i dag en kontrollerende oppgave for at offentlige ressurser brukes etter intensjonen. Effektivitetsenheter kan organiseres med utgangspunkt i Riksrevisjonen, men utføre løpende gjennomgang under hvert departementsområde og peke på effektiviseringsmuligheter, også der hvor dette ikke er politisk ønskelig for øyeblikket.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

I

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak skissert av OECD i sin rapport «OECD Economic Surveys: Norway 2012» om å oppnå høy effektivitet i offentlig forbruk.

II

Stortinget ber regjeringen etablere uavhengige «effektivitetsenheter» med utgangspunkt i Riksrevisjonen. Enhetene skal løpende ha fullmakt til å revidere kost/nytte og andre evaluerende studier og gjøre større og mer konsistent bruk av verdi-for-pengene-analyser, med mer transparent presentasjon av politiske prioriteringer.

III

Stortinget ber regjeringen, under hvert departementsområde, gjøre rede for i hvor stor grad effektivitets-/kvalitetspotensialet er hentet ut, eventuelt begrunne hvorfor så ikke er gjort, samt utarbeide handlingsplaner for forbedret effektivitets-/kvalitetspotensial med årlige rapporteringer til Stortinget.

